

Karin Bradley
Professor, Kungliga Tekniska
högskolan

Pernilla Hagbert
Forskare, Kungliga Tekniska
högskolan

Medborgarråd – ett verktyg för klimatomställning

Olika former av medborgarråd testas nu i flera europeiska länder som ett led i klimatomställningen, både på kommunal och nationell nivå. Men vad innebär medborgarråd? Vilka lärdomar och erfarenheter kan dras av de råd som arrangerats hittills? Och hur kan de utformas för att vägleda det politiska beslutsfattandet?

Vad innebär medborgarråd och hur används de?

För att nå Parisavtalets klimatmål bedömer många forskare att det krävs en omfattande samhällsomställning som hittills varit svår att åstadkomma. Samtidigt kritiserar ofta politiken för att ha professionaliserats, tappat kontakten med gräsrotterna och präglas av kortsiktigt mandatperiodstänkande. Mot denna bakgrund har idéer om mer deltagandedemokrati i beslutsfattandet förts fram, bland annat införande av så kallade medborgarråd. Vad innebär då medborgarråd? De bygger på följande principer:

- Medlemmarna i rådet väljs ut genom viktat lotteri, utifrån urvalskategorier som speglar befolkningens mångfald, till exempel vad gäller kön, ålder, bostadsort, inkomst, utbildning, politisk hållning, etcetera.
- Rådslagen sträcker sig över flera dagar, ofta med ersättning till deltagarna, och omfattar inspel från olika sakkunniga, diskussioner, gemensamt lyssnande, lärande och idéutveckling, samt är ledda av oberoende samtalsledare.
- Råden har i uppdrag att utveckla förslag kring en eller flera samhällsfrågor, i regel på uppdrag av en offentlig aktör eller myndighet men i vissa fall kan råden vara initierade av civilsamhället.

Texten finns också publicerad som en del av rapporten: [Konsumtionens gränser. Resultat från forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption 2018–2025.](#)

I flera länder har medborgarråd, medborgarpaneler eller "deliberative mini-publics", arrangerats för att ge inspel till nationell såväl som lokal politik. I Frankrike och Irland har nationella medborgarråd om klimatpolitik arrangerats

och många kommuner runtom i Norden och Europa har arbetat med medborgarråd, kopplade till klimat- och miljöfrågor, transporter, infrastruktur eller andra komplexa och politiskt laddade frågor. I Sverige arrangerades en nationell medborgarpanel av Livsmedelsverket 2023 om hållbar livsmedelskonsumtion och ett nationellt medborgarråd om klimatet hölls 2024 inom ramen för forskningsprogrammet Mistra FairTrans. I vår forskning har vi undersökt vilken roll medborgarråd kan spela i klimatomställningen och framför allt hur de kan stärka kommuners kapacitet för omställning. Som fallstudie har vi följt det första svenska medborgarrådet som arrangerats av en kommun, det i Göteborgs stad under 2024.

Medborgarrådets förslag har ofta varit mer radikala och medborgarna har visat sig vara redo för kraftigare styrmedel när det gäller livsstil och konsumtion än vad många politiker kanske trott.

Lärdomar från genomförda medborgarråd

Vilka lärdomar kan då dras från arbetet med medborgarråd? Baserat på en genomgång av tidigare forskning samt våra egna empiriska studier av Göteborg har vi sett att:

- Jämfört med den gängse politiken har de förslag som råden tagit fram ofta varit mer radikala och medborgarna har visat sig vara redo för kraftigare styrmedel när det gäller livsstil och konsumtion än vad många politiker kanske trott. Lösningarna är ofta mer mångfacetterade då olika perspektiv, och olika grupperns vardagserfarenheter samt expertkunnande har kunnat stötas och blötas mot varandra. Deltagarnas attityder har också förändrats av processen och många upplever en stolthet av att ha fått delta och ett ökat samhälls-engagemang.
- Jämfört med andra forum hörs ett mer representativt urval av medborgare. Vid konventionella medborgardialoger och samråd finns en tendens att det framför allt är värtaliga, högutbildade och ofta äldre män ur majoritetsbefolkningen som hörs. I media och i den offentliga debatten ges olika opinionsbildare och proffstyckare stort utrymme, medan de som hörs på nätforum ofta är högljudda röster med marginella men starka åsikter. Då medborgarråden fungerar som en spegling av befolkningens mångfald har de fungerat som ett sätt för politiker och tjänstepersoner att lyssna till och förstå vad som ibland kallas den "tysta majoriteten".
- Medborgarråden har hittills haft en begränsad påverkan på politiken. Från flera medborgarråd har erfarenheterna varit att de förslag som tagits fram endast delvis haft en verklig påverkan på det politiska beslutfattandet. Det franska klimatmedborgarrådet följdes av folklig kritik då politiken inte levde upp till de utfästelser som gjorts före rådet. Ibland har det också varit otydligt vilket mandat medborgarråden de facto har.

Hur kan kapaciteten för klimatomställning stärkas?

Utifrån lärdomarna ovan, hur kan arbetet med medborgarråd utvecklas för att bidra till att stärka kommunernas kapacitet att ställa om? För det första är det en viktig förutsättning att medborgarråd får fungera som oberoende forum som kan användas oavsett vilken politisk majoritet som styr. För det andra behöver medborgarråden åtnjuta relativ frihet, samtidigt som de får ett uppdrag och en konkret frågeställning att utgå från. De bör också tillåtas att omformulera frågeställningen och lägga förslag som går bortom den ursprungliga frågan. För

För att medborgarråd ska kunna stärka en kommuns omställning är det centralt att rådet både har en frihet när det gäller sin frågeställning och ett tydligt mandat.

det tredje behöver det finnas en tydligt kommunicerad process för hur rådets förslag ska behandlas. Ska rådet fungera som idégenerator, varifrån politiker kan göra ett urval och gå vidare med de förslag de är positiva till, eller ska det på förhand beslutas att minst en viss del av förslagen ska beredas vidare och eventuellt genomföras? Och hur ser processen för vidare beredning ut, med tanke på att förslagen kan beröra olika administrativa ansvarsområden och beslutsnivåer?

Överlag har erfarenheterna från medborgarråd varit goda. Men arbetsmetoden är resurskrävande, och om råden inte arrangeras och kommuniceras på ett genomtänkt sätt kan de skapa ökad folklig misstro mot myndigheter och politiker. För att medborgarråd verkligen ska kunna stärka en kommuns kapacitet för omställning är det centralt att rådet både har en relativ frihet när det gäller sin frågeställning, och ett tydligt mandat. Det behöver också vara tillräckligt brett förankrat i den kommunala organisationen så att rådets kompetens och de förslag som arbetas fram verkligen kommer till användning. I Paris, Bryssel, Milano, Newham i London och Ostbelgien (den tyskspråkiga gemenskapen i Belgien) har medborgarråd institutionaliserats och blivit en permanent del av det offentliga beslutsfattandet. På så vis har det gått från test- och experimentstadiet till en del av beslutsprocesserna i den kommunala förvaltningen. Kanske kan detta vara en framtid även i svenska kommuner.

Fördjupning – eller ställ frågor via www.greenchat.se

- Bradley, K. & Hagbert, P. (kommande) Citizens' assemblies as a tool for transitions? Paper submitted to Urban Transformations.
- Durrant, D., & Cohen, T. (2023). Mini-Publics as an innovation in spatial governance, Environment and Planning C: Politics and Space
- OECD. (2020). Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave, OECD Publishing, Paris
- Se Webbinarium: Medborgarråd för omställning

Denna forskning är finansierad inom ramen för
forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption.

Se vidare här: www.sustainableconsumption.se

Referens till denna text

Bradley, K., Habert, P. (2025). *Medborgarråd – ett verktyg för
klimatomställning*. I Finnveden, G., Larsson, J., Ekdahl, M., Järbel,
J. (redaktörer) (2025). *Konsumtionens gränser. Resultat från
forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption 2018–
2025*. Mistra Sustainable Consumption – rapport 2:5. Stockholm:
Kungliga Tekniska högskolan

